

Täysistunto

Tiistai 27.2.2024 klo 13.59—16.05

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain ja rajavartiolaitain 34 g §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 1/2024 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohdientien jälkeen. — Ministeri Rantanen, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.01 **Sisäministeri Mari Rantanen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rajavartiolaitoksen tehtävänä on rajaturvallisuuden ylläpitäminen. Rajavartiolaitos... [Puhujan mikrofonin sulkeutuu]

Puhemies Jussi Halla-aho: Odotatteko hetken, ministeri? Yritämme käynnistää mikrofonin uudelleen. — Olkaa hyvä.

Rajavartiolaitos suorittaa myös muita, erikseen säädettyjä valvontatehtäviä, rikostorjuntaa, poliisi- ja tullitehtäviä, merellisten ympäristövahinkojen torjuntaa sekä etsintä- ja pelastustehtäviä. Lisäksi se osallistuu Puolustusvoimien johtamaan sotilaalliseen maanpuolustukseen.

Rajavartiolaitos on valmiusorganisaatio, joka varautuu erilaisiin toimialalleen kuuluiin normaaliolojen poikkeustilanteisiin sekä mahdollisiin valmiuslaissa tarkoitettuihin poikkeusoloihin. Samalla se on yksi sisäisen turvallisuutemme kivijaloista. Turvallisuusympäristömme muutoksessa olemme viime kuukausien aikana saaneet havaita kouriintuntuvalta tavalla toimivan rajavalvonnan ja Rajavartiolaitoksen merkityksen. Rajavartiolaitoksen ja sitä koskevan sääntelyn on oltava kunnossa kaikkina aikoina.

Suomeen on yli puolen vuoden ajan pyritty vaikuttamaan välineellistetyn maahantulon keinoin. Viranomaisten havaintojen ja tietojen perusteella on selvää, että ilmiön taustalla on vieraan valtion toimintaa ja järjestäytynyttä rikollisuutta. Suomen ja koko Euroopan turvallisuustilanne on kiristynyt.

Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen tavoitteena on Rajavartiolaitoksen henkilöresurssien turvaaminen. Rajavartiolaitoksen henkilöstöresursseja on erilaisissa häiriötilanteissa kyttävä lisäämään nopeasti tilanteen vaatimalla tavalla organisaation eri tasoil-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2024 vp

la ja tehtävissä. Lisäksi esityksen tavoitteena on ehkäistä viranhakuprosessin hyväksikäyttämistä turvallisuusviranomaisten toimintaan kohdistuvassa tiedustelussa. Esitys liittyy Rajavartiolaitoksen tarpeeseen kehittää hybridiuhkien torjuntavalmiutta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia ja rajavartiolakia.

Ensiksikin, eräitä Rajavartiolaitoksen siviilivirkoja voitaisiin jatkossa täyttää niitä haettavaksi julistamatta, jos tehtävän luonne sitä välttämättä edellyttäisi. Kyse olisi rajatusta poikkeuksesta velvollisuuteen julistaa virka haettavaksi ennen sen täyttämistä. Poikkeus koskisi sellaisia Rajavartiolaitoksen siviilivirkoja, joiden tehtävät muodostuvat rajaturvallisuuden ylläpitämisen tai sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävistä taikka niihin välittömästi liittyvistä teknisistä tukitehtävistä. Kyse on sellaisista erityisistä asiantuntijatehtävistä, joiden kohdalla virantäyttöön voi liittyä erityisiä suojaamistarpeita. Tiedetyt virat tulisi aina julistaa haettavaksi. Samantapainen poliisia koskeva säädösmuutos tuli voimaan vuoden 2023 alussa.

Toiseksi, Raja- ja merivartiokoululla Rajavartiolaitoksen upseereiksi opiskelevia kadetteja voitaisiin tilapäisesti määrätä koulutuksen ulkopuolisiin tehtäviin, jos se olisi tarpeen Rajavartiolaitoksen toimialaan kuuluvan vakavan erityistilanteen hoitamiseksi. Opintojensa loppuvaiheessa olevia, toimivaltuuskoulutukset käyneitä kadetteja voitaisiin eräissä poikkeuksellisissa tilanteissa nimittää määräaikaaisesti nuoremman upseerin sotilasvirkaan, jolloin Rajavartiolaitoksen päällystöön saataisiin tilapäistä vahvistusta.

Ja vielä kolmanneksi, Rajavartiolaitoksen päällikön sijaisuusjärjestelyt ajantasaisesti siin.

Arvoisa puhemies! Tässä tämän hallituksen esityksen esittelypuheenvuoro.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, ministeri. — Edustaja Nieminen, olkaa hyvä.

14.05 Mira Nieminen ps: Arvoisa herra puhemies! Kiitos sisäministerille hyvistä toimita kansallisen turvallisuuden eteen ja esityksestä, joka on yksi niistä, joilla pyritään vastaamaan monimuotoisiin uhkiiin, kuten hybridi- ja kybervaiikuttamiseen, laajamittaiseen maahantuloon ja mahdollisiin vakaviin tartuntatauti-epidemioihin, joita on myös koettu tässä lähimenneisyydessä. Geopolitiikassa on tapahtunut huomioitavia muutoksia, ja Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut arvaamattomaksi Venäjän Ukrainaan kohdistuvan sodan ja vihamielisen asennoitumisen suhteen. Tulevaisuutta on tarkasteltava toisin kuin tähän asti olemme tehneet omien sotiemme jälkeen. Meillä pitää olla valmiutta ja mahdollisuuksia toimia, kun on sen aika, ja kun aika muuttuu, on myös lainsäädäntömme ja toimintatapamme muututtava sen mukana.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että käytämme saatavilla olevia resursseja mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti huomioiden muun muassa Rajavartiolaitoksen erityislaatuisten tehtävän ja tilanteen Suomen itäisellä rajalla. Vaikka muutoksilla ei ole merkittävän suurta resurssivaikutusta kokonaisuudessa, antaa se tilaa toimia. Rajavartiolaitoksen hallinnosta annettuun lakiin lisättävä säännös, jonka mukaan Raja- ja merivartiokoulun upseerin koulutusohjelmassa opiskeleva kadetti voitaisiin nimittää enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan nuoremman upseerin sotilasvirkaan, on muutos, jolla voidaan tehostaa rajaturvallisuutta häiriötilanteissa sekä kohottaa valmiutta niihin varautumiseksi joustavamin. Raja- ja merivartiokoululla upseerin koulutusohjelmaan kuuluvia opintoja suorittavat kadetit voitaisiin siten määrätä suorittamaan muita tehtäviä kuin koulutukseen kuuluvia

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2024 vp

harjoituksia, jos se olisi tarpeen. Lisäksi samalla ajantasaistettaisiin Rajavartiolaitoksen päällikön sijaisuusjärjestelyjä, joissa kaikki Rajavartiolaitoksen esikunnan sotilasvirassa palvelevat osastopäälliköt voisivat tarvittaessa toimia Rajavartiolaitoksen päällikön sijaisena. Hallituksen esityksen tavoitteena on, että Rajavartiolaitos pystyy hyödyntämään omia henkilöstöresurssejaan ja turvaamaan toimintakykynsä erilaisissa normaaliolojen häiriötilanteissa ja valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa sekä niihin varauduttaessa. On tärkeää, että Rajavartiolaitos pystyy suorittamaan lakisääteiset tehtävänsä tehokkaasti ja viiveettä kaikissa turvallisuustilanteissa.

Arvoisa puhemies! Turvallisuuden kenttäämme kohdistuu ulkopuolista mielenkiintoa, ja meidän on huomioitava lisääntyvän tiedustelun mahdollisuus, joka on meitä vahingoittava turvallisuusriski. Tätä riskiä voidaan pienentää parantamalla Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia rekrytoida rajaturvallisuuden ja sotilaallisen maanpuolustuksen kannalta keskeisiä siviilivirkamiehiä ilman julkista hakua. Hallituksen esityksen mukaan julkisesta hakumenettelystä poikkeamalla vältettäisiin se, että virkaa hakemalla vieraan valtion tiedustelija saisi asianosaisaseman kautta yksityiskohtaista tietoa muun muassa Rajavartiolaitoksen organisaatiosta, suorituskyvystä, Rajavartiolaitoksen valmiuden ja maanpuolustuksen kannalta keskeisten virkojen sisällöstä tai määrästä sekä virkaan nimitettyjen ja muiden hakijoiden nykyisistä työtehtävistä, aiemmasta työurasta, työnantajista, koulutuksesta tai kontakteista. Virkojen haettavaksi julistamatta jättäminen rajoittaisi tiedonsaantia avoimista olevista viroista ja vähentäisi arvioiden mukaan hieman avoimuutta rekrytointien suhteen, mutta sen ei katsota kuitenkaan siinä määrin vaarantavan yksilön oikeusturvaa, yhdenvertaisuutta tai tasa-arvoa, kun voidaan huomioida erilaiset oikeussuojakeinot. Julkisuuden rajoittaminen on perusteltua kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä tiedustelun kautta mahdollisesti saatavan tiedon hyödyntämisen estämiseksi Suomea vastaan. Poikkeamista julkisesta menettelystä voidaan vahvasti perustella myös sillä, että Rajavartiolaitos kouluttaa henkilöstöään itse tai että avoimilta työmarkkinoilta ei ole saatavilla vastaavaa erityistä osaamista.

Arvoisa puhemies! On huomioitava, että nyt hallituksen esityksessä muutettavaksi esitettävät säännökset perustuvat Rajavartiolaitoksen tarpeisiin henkilöstöresurssien tarkoituksenmukaisesta käytöstä häiriötiloihin ja poikkeusoloihin liittyen. Samoin on huomioitava mahdolliset johtamiseen liittyvät järjestelyt, joilla varmistetaan sijaistaminen ja toiminnan jatkuminen saumattomasti. Koska rajaturvallisuus on tärkeä osa valtion turvallisuutta, on puolustettavaa, että Rajavartiolaitoksella on mahdollisuus nopeisiin ja ei-julkisiin rekrytointeihin niin, ettei tietoa tarpeettomasti levitetä ja sillä tavoin helpoteta itse turvallisuusviranomaisiin kohdistuvaa tiedustelua. Kansallinen turvallisuus vaatii erilaisia mahdollisuuksia toimia joustavasti, ja tämä intressi on huomioitava toisin kuin mihin ehkä tähän asti olemme tottuneet. Valmiuteen ja varautumiseen liittyvät toimenpiteet ovat hallituksen keskeisiä turvallisuuden lisäämiseen liittyviä tavoitteita hallitusohjelmassa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

14.11 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Itärajan turvallisuustilanne on ollut paljon esillä viime kuukausina. Venäjä on harjoittanut hybridivaikuttamista maattamme vastaan pakottaen hallituksen ryhtymään toimiin rajaturvallisuuden varmistamiseksi. Eduskunnan laajalla tuella itärajan rajanylityspaikat ovat pysyneet suljettuina, ja ne ovat sitä tälläkin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2024 vp

hetkellä. Edellinen eduskunta osoitti kaukonäköisyyttä muuttamalla rajavartiolakia juuri oikeaan aikaan, mikä on mahdollistanut itärajan täyssulun tällä vaalikaudella Venäjän käynnistettyä välineellistetyin maahantulon maamme itärajalla. Venäjälle on lähetetty Suomesta vahva viesti: Suomi ei taivu tai horju minkäänlaisen painostuksen edessä.

Rajavartiolaitos on keskeinen toimija maamme rajaturvallisuuden varmistamisessa ja takaamisessa. Ajankohtainen itärajan tilanne kiirehtii lakimuutoksia, joilla pystymme parantamaan Rajavartiolaitoksen toimintakykyä erityisesti välineellistetyin ja laajamittaisen maahantulon hallitsemiseksi.

Nyt käsittelyssämme olevassa hallituksen esityksessä onkin kyse juuri tästä. Rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia ja rajavartiolakia esitetään muutettaviksi useammallakin tavalla, mikä parantaa Rajavartiolaitoksen valmiutta torjua erilaisia hybridiuhkia.

Tässä yhteydessä on syytä kiittää myös edellistä hallitusta siitä, että sisäministeriössä käynnistettiin vuonna 2020 selvityshanke, jossa arvioitiin rajavartiolainsäädännön kehittämiskohteita ja muutostarpeita. Tänäkin päivänä käsiteltävässä hallituksen esityksessä toteutetaan monia viime vaalikaudella esiin tulleita kehittämiskohteita ja viedään niitä lainsäädäntöön. Tämä on jälleen yksi osoitus siitä, että maamme kansallisesta turvallisuudesta huolehtiminen on yhteinen asia, joka ylittää hallitus—oppositio-rajat ja vaalikaudet. Toivon tämän hengen säilyvän näissä asioissa jatkossakin.

Arvoisa puhemies! Tänäkin päivänä käsittelemämme oleva hallituksen esitys liittyy siis Rajavartiolaitoksen tarpeeseen kehittää hybridiuhkien torjuntavalmiutta. Näitä uhkia voivat olla esimerkiksi välineellistetty maahantulo vieraan valtion toimesta. Esityksellä pyritään myös vahvistamaan Rajavartiolaitoksen henkilöstöresursseja tilanteessa, jossa viranomaisen tehtävät kasvavat nopeasti ja ennakoimatta esimerkiksi mainitun hybridivaikuttamisen vuoksi.

Rajavartiolaitoksen hallinnosta annettuun lakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan Rajavartiolaitoksen siviilivirka, jonka tehtävät muodostuisivat rajaturvallisuuden ylläpitämisen tai sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävistä taikka niihin välittömästi liittyvistä teknisistä tukitehtävistä, voitaisiin täyttää sitä haettavaksi julistamatta, jos tehtävän luonne sitä välttämättä edellyttäisi. Tällä muutoksella pyritäisiin vaikuttamaan muun muassa siihen, ettei Rajavartiolaitoksen virantäyttöä käytettäisi tai hyödynnettäisi tiedustelutarkoituksessa, joka olisi Suomelle vahingoksi.

Rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia puolestaan muutettaisiin lisäksi siten, että Raja- ja merivartiokoululla upseerin koulutusohjelmaan kuuluvia opintoja suorittavat kadetit voitaisiin määrätä suorittamaan myös muita tehtäviä kuin koulutukseen kuuluvia harjoituksia. Tällainen kadettien käyttäminen tulisi kyseeseen silloin, kun Rajavartiolaitokselle kuuluvat vakavat erityistilanteet sitä edellyttäisivät. Tämä vapauttaisi Rajavartiolaitoksen kokeneemman henkilöstön aikaa ja työpanosta vaativampiin käsillä oleviin työtehtäviin.

Arvoisa puhemies! Nämä hallituksen esityksen mukaiset muutokset ovat kannattavia, ja uskon niiden olevan myös hyvin tarpeellisia. Uskon, että ne osaltaan parantavat Rajavartiolaitoksen toimintakykyä ja vahvistavat henkilöstöresursseja erityistilanteissa. Esitystä on myös täsmennetty keskeisiltä osin saadun lausuntopalautteen perusteella. Se on hioutunut yhä valmiimpaan muotoon. Kokonaisuus tuo uusia ja tarpeellisia työkaluja rajaturvallisuuden hallintaan, vaikka tietenkään ne eivät yksin ratkaise esimerkiksi nyt käsillä olevaa tilannetta itärajalla. Lainsäädännön on kuitenkin tärkeää olla kokonaisuutena kunnossa uu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2024 vp

sien uhkien edessä. Varautumista erilaisiin uhkatilanteisiin, joita olemme viime kuukausina todistaneet itärajalla, tulee edelleen jatkaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Koponen, olkaa hyvä.

14.16 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Rajavartiolaitoksen henkilöstöresurssien turvaaminen on tässä ajassa kansallisen turvallisuuden näkökulmasta välttämätöntä. Vaikka-kin kyseessä on tekninen muutos, jolla tehdään Rajavartiolaitoksen siviilivirkojen täyttäminen mahdolliseksi ilman erillistä hakua, on kyseessä silti tärkeä muutos. Lain avulla myös ehkäistään hakuprosessin kautta mahdollisesti tulevaa turvallisuusviranomaisten tiedustelua.

Puhemies! Varautuminen on viisautta, ja siksi on hyvä, että lailla mahdollistetaan opiskelevien kadettien käyttäminen koulutuksen ulkopuolisiin tehtäviin, jos se on tarpeellista vakavien tilanteiden hoitamiseen liittyen.

Puhemies! Kun nyt rajasta puhutaan, on tarpeen mainita nykyinen itärajan tilanne. Me emme voi alistua Venäjän hybridisodankäyntiin tulkitseamalla ylikireästi kaiken maailman sopimuksia, jotka on tehty täysin erilaisessa ajassa kymmeniä vuosia sitten. Sisäministeri Rantaselle on syytä osoittaa iso kiitos jämakkydestä rajatilanteen hoidossa. Voin nukkua yöni levollisesti, koska tiedän, että sisäministerinä on rautainen Rantanen: nainen, joka pitää Suomen ja suomalaisten turvallisuuden aina etusijalla kaikissa toimissaan. [Perussuomalaisten ryhmästä: Rantanen rajalle!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

14.18 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Hyvä ministeri, kiitos teille, olette kovassa paikassa. Täytyy korjata tai täsmentää hieman edustaja Peltosen puheenvuoroa, kun hän kuvasi edellisen hallituksen rajalakiesitystä. Se hallituksen esitys ei lähtenyt, edustaja Peltonen, siitä, että raja voitaisiin täyssulkea, kuten nyt on tehty. Tämä tulkinta tuli vasta perustuslakivaliokunnassa, jossa muuten pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallituspuolueista kaksi vastusti tätä täyssulun mahdollistavaa tulkintaa. [Jari Ronkainen: Näin on! — Juha Mäenpää: Olipa hyvä huomio!] Tämä korjaus tuli perustuslakivaliokunnan äänestuspäätöksen jälkeen. Hallintovaliokunta täsmensi esitystä, ja se mahdollistaa tämän täyssulun, mitä nyt itärajalla on tehty — tämä nyt historiankirjoihin pienenä tarkennuksena.

Tämä esitys, joka nyt on tuotu, ei ole kovin suuri mutta on kuitenkin tarpeellinen. Tässä varmistetaan henkilöresurssien turvaaminen erilaisissa tilanteissa ja myös esimerkiksi se, että tilapäisesti voitaisiin määrätä opiskelijakadetteja vakavien erityistilanteiden hoitamiseen näissä vakavissa tilanteissa. En halua, ministeri, pidätellä teitä kauan, sillä teillä on tärkeitä tehtäviä. Me odotamme eduskunnassa näitä isoja lainsäädäntökokonaisuuksia, joita teidän johdollanne tällä hetkellä varmistellaan Venäjän hybridihyökkäyksen kurissa pitämiseksi myös siinä vaiheessa, kun lumet itärajalta sulavat. Tarvitaan laki, jolla tehokkaasti estetään Venäjän hybridihyökkäys maamme maastorajalla, koko yli 1 300 kilometrin maastorajalla, lumien sulettua. Tämä vaatii myös aika kovia toimenpiteitä. Kysyisin ministeri Rantaselta: oletteko te edelleen ministeriönne kanssa siinä aikataulussa, että tämä lainsäädäntö saadaan eduskuntaan nyt maaliskuun aikana ja voimaan mahdollisimman pikaisesti?

Minä päätän oman puheenvuoroni, niin että en vie aikaanne enempiä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

14.20 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia ministeri Rantaselle taas erinomaisesta lakiesityksestä. On aivan välttämätöntä, että tällaisena vaarallisena aikana Rajavartiolaitos pystyy toteuttamaan sitä tavoitteellista työtä, mihin Suomen lainsäädäntö heille mahdollisuuden antaa. Yhtenä tärkeänä osana siinä työssä tietenkin ovat avainhenkilöt, jotka pitää pystyä palkkaamaan nopeasti, ja näihin nimityksiin liittyy aivan varmasti näin vaarallisena aikana, mitä Suomikin tällä hetkellä ja koko Eurooppa ja koko maailma elää, sekin mahdollisuus, että on hyvä, että pystytään valitsemaan tällä keinoin ministeriön sisältä se henkilö tai hiljaisella haulalla, jolloin tämä ulkoinen paine helpottaa hänen työtään kohtaan ja hän pystyy toimimaan turvallisesti omassa työssään pelkäämättä sitä, että julkinen haku voisi vaarantaa jopa hänen henkensä tai terveytensä ottaen huomioon tilanteen vakavuuden.

Kun katsoo, mitä on tuolla itärajalla tapahtumassa tai on tapahtunut jo, niin on syytä olettaa, että tuskin helpponee se tilanne. Siksi meidän pitää varautua. Se täydellinen rajan sulkeminen, kun sieltä tännepäin suuntautuu hybridihyökkäys, joka on myös hyökkäys Suomea kohtaan, ihan aito hyökkäys, vaikka ei vielä tietenkään mikään kova hyökkäys mutta selvästi aggressiivinen toimi Suomen alueen loukkaamiseksi ja tämän yhteiskunnan sekoittamiseksi — tällaisiin toimiin pitää pystyä nopeasti reagoimaan. Tämä laki olkoon hyvänä esimerkkinä sitten, että näin pitää toimia. Toivon, että tämä eduskunta hyväksyy tämän lakiesityksen nopeasti ja myös tähän liittyvät muut lait, jotka tulevat lähiaikoina. Sitä toivon hartaasti.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Ronkainen, olkaa hyvä.

14.22 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Ei ole varmastikaan tarvetta toistaa, minkälainen tilanne meidän kotimaamme itärajalla on, saatikka miten turvallisuustilanne on muuttunut niin Suomessa kuin maailmallakin. Mediassa puhutaan, että kylmä sota on lähes väistämätön. Toistuuko tilanne, mikä oli vuosikymmeniä? Suoraa sotilaallista konfliktia ei ollut, mutta maailmassa vallitsi jännitteinen ilmapiiri. Ehkä, mutta jännitteet ovat rajoillamme ilman kylmän sodan määritelmääkin.

Suomen on varauduttava siihen, että Venäjän painostaminen jatkuu pitkään, ja meidän on varauduttava erilaisiin tilanteisiin. Tähän tarvitsemme paljon erilaisia toimia. Suomen on tärkeää panostaa rajaturvallisuuteen ja kehittää jatkuvasti turvallisuusjärjestelmiään vastatakseen muuttuviin uhkiin ja haasteisiin. Tehokas rajaturvallisuus liittyy suoraan maan kansalliseen turvallisuuteen sekä auttaa suojelemaan yhteiskuntaa rikollisuudelta. Terveysten näkökulmasta se voi olla keskeinen tekijä tartuntatautien leviämisen estämisessä. Varma turvallisuus luo turvallisuuden tunnetta ja luottamusta, ja siitä huolehtimalla Suomi suojelee myös turvapaikanhakijoita ja varmistaa, että heidän oikeuksiaan kunnioitetaan. Turvallisuuden ylläpitäminen rajoillamme vaatii myös tiivistä kansainvälistä yhteistyötä. Suomi osallistuu moniin kansainvälisiin turvallisuusmekanismeihin ja jakaa tietoa ja parhaita käytäntöjä muiden maiden kanssa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia ja rajavartiolaitakia. Tavoitteena on henkilöstön saatavuuden turvaaminen erilaisissa tilanteissa. Rajavartiolaitoksella on tarve kehittää hybridiuhkien torjuntavalmiutta. Jos tehtävän luonne sitä vaatisi, joitain Rajavartiolaitoksen siviilivirko-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2024 vp

ja voitaisiin täyttää ilman, että niitä julistettaisiin avoimesti haettaviksi. Jos syntyisi vakava erityistilanne Rajavartiolaitoksen toimintakentällä, voitaisiin tilapäisesti määrätä Raja- ja merivartiokoululla opiskelevia kadetteja koulutuksen ulkopuolisiin tehtäviin. Esityksen tavoitteena on lisäksi muun muassa ehkäistä viranhakumenetelmän hyväksikäyttämistä sekä ennakolta varautua viranomaisiin kohdistuvaan tiedonhankintaan ja vaikuttamisyrittäisiin.

Vaikutuksia on laajasti arvioitu. Merkittäviä taloudellisia vaikutuksia ei arvioida olevan. Henkilöstön joustava ja tarkoituksenmukainen hyödyntäminen edesauttaisi turvaamaan Rajavartiolaitoksen toimintakykyä kaikissa turvallisuustilanteissa. Muutos auttaisi ehkäisemään ja torjumaan Rajavartiolaitokseen kohdistuvaa tiedustelua. Esitys mahdollistaisi käyttämään kadetteja Rajavartiolaitoksen lisäresurssina, mikä osaltaan auttaisi äkillisesti muuttuvassa tilanteessa niin toiminnan suunnittelussa kuin toimeenpanossa.

Hallituksen esitys ei kuitenkaan vaarantaisi oikeusturvan, yhdenvertaisuuden eikä tasa-arvon toteutumista. Hallituksen esityksestä on saatu laajasti lausuntoja. Poliisihallitus, suojelupoliisi ja Rajaturvallisuusunioni kannattavat esitysluonnosta. Puolustusministeriö on pitänyt ehdotusluonnosta perusteltuna. Eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin mukaan ehdotusluonnokselle on asialliset ja hyväksyttävät perusteet.

Hallituksen esitys toteuttaa hallitusohjelman tavoitteita rajaturvallisuuden ja Rajavartiolaitoksen riittävien resurssien varmistamisesta, ennakkoivasta hybridiuhkiin varautumisesta sekä valmiuden, varautumisen ja hallinnon kestävävyyden huomioimisesta. Suomen kansallisen edun turvaamisen on oltava keskiössä. Missään olosuhteissa Suomen kansallinen turvallisuus ja suvereniteetti eivät saa olla uhattuina. Hallituksen esitys tukee osaltaan Suomen kansallista, vahvaa puolustusta ja varautumista, ja siksi esitys on erittäin kannatettava. [Timo Heinonen: Hyvä puheenvuoro!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen Joona, olkaa hyvä.

14.26 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Hybridiuhkien edessä meillä pitää olla kaikki keinot käytössä. [Ben Zyskowicz: Oikein!] Tässä keskustelussa voi hyvin yhtyä siihen, mitä edellä useammat kollegat ovat todenneet, ja tämän esityksen osalta tämä on erittäin kannatettavaa ja osaltaan vastaa juuri siihen, että Rajavartiolaitoksen keinovalikoimaa hybridiuhkien torjumisessa voidaan lisätä ja sitä kautta resurssien käyttöä parantaa.

Tämän esityksen pihvihän liittyy juuri siihen, millä tavalla Rajavartiolaitoksen henkilöstöresurssia voidaan käyttää tarkoituksenmukaisemmin, voidaan käyttää joustavammin ja sitä kautta voidaan taata, että kun varmasti tarpeita tulevinakin aikoina Rajavartiolaitoksen osalta on, niihin kyetään ihan nykyisilläkin resursseilla vastaamaan. Erityisen tärkeäähan tämä on senkin takia, että niin kuin tiedämme, julkisessa taloudessa on sellainen haaste, että kovin helposti ei ole lisäresursseja millekään toimijalle irrotettavissa, minkä takia on järkevääkin juuri käydä läpi tämän kaltaisia toimenpiteitä, joilla me voimme nykyisten resurssien käyttöä joustavoittaa ja sitä kautta tehostaa toimintaa. Toivoisi, että tämä ajattelu-tapa ihan läpileikkaisi kaikki hallinnonalat, ei pelkästään nyt tätä Rajavartiolaitosta.

Arvoisa puhemies! Sitten on myös todettava se, että kun puhutaan Rajavartiolaitoksen resursseista, niin muistutan mieleen sen keskustelun, jota me tässä salissa ihan yhteisesti kävimme viime vuoden puolella, kun käsitteimme valtion talousarviota tälle vuodelle ja varsinkin sitä julkisen talouden suunnitelmaa. Sieltähän todella käy ilmi, että Rajavartiolaitoksen osaltahan on resurssitarve, joka pahenee nimenomaan sinne kehyskauden loppua

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2024 vp

kohti. Siitähän yhteisesti täällä totesimme, että jollakin tavalla tämä pitää hoitaa, koska muutenhan tilanne tulee olemaan se, että Rajavartiolaitoksen resurssit vuonna 27, tämän hallituksen aikana, ovat sitten heikommalla kuin ne, mitä nyt tarvittaisiin, jotta Rajavartiolaitos kykenisi hoitamaan omat velvoitteensa. Muistelen, että täällä salissa keskustelussa myös pääministeri lupasi, että tämän ongelman hallitus nyt tavalla tai toisella tässä tulevaisuudessa kehysriihessään ratkaisee. Toivon todella, että vaikka painopiste varmasti teillä on enemmän siinä, että mistäs niitä euroja saadaan otettua pois ja että valtiontaloutta pitää tasapainottaa, niin nämä Rajavartiolaitoksen hupenevat resurssit jollakin tavalla saisitte nyt kaivettua jostain ja saataisiin taattua se, että nyt kehyskauden loppupuolella Rajavartiolaitoksen resurssit eivät laskisi siinä mitassa kuin tuo julkisen talouden suunnitelma on näyttänyt. Tämä on tärkeää senkin takia, että — niin kuin tiedämme — varmasti paine myös Suomen itärajalla, kun lumet nyt sulavat, tulee myös lisääntymään ja varmasti meidän pitää erilaista valvontaresurssia saada myös sinne maastorajalle.

Sitten tähän loppuun ajattelin todeta sen, että on myös hyvä, että näiden resurssien lisäksi myös lainsäädännöllisiä muutostarpeita tässä kartoitetaan ja mahdollisesti voidaan tehdä sielläkin toimenpiteitä, joilla lainsäädännöllisesti annetaan sitten lisää toimintavaltuuksia Rajavartiolaitokselle.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Rantanen, kolmisen minuuttia, olkaa hyvä.

14.30 Sisäministeri Mari Rantanen: Arvoisa puhemies! Aivan kuten täällä on useissa puheenvuoroissa todettu, niin toden totta, nyt se turvallisuusympäristön muutos, josta on paljon puhuttu, että semmoinen on tapahtunut, meillä todella näkyy. Me olemme erilaisessa tilanteessa, ja näyttääpä siltä, että tämä tila ja tilanne, jossa olemme, ei varmastikaan kovin nopeasti ole poistumassa vaan olemme tällä hetkellä hyvin erilaisessa ympäristössä kuin olimme joitakin vuosia sitten johtuen muun muassa tästä Venäjän äärimmäisen brutaalista hyökkäyksestä Ukrainaan ja siitä seuranneista omista johtopäätöksistämme muun muassa liittyä Natoon — jonka toki teimme omaksi turvaksemme, emme ketään vastaan, mutta se ehkäpä muuttaa meitä naapurin silmissä.

Täällä pidettiin oikein hyviä puheenvuoroja, ja haluan ehkä tässä yhteydessä yleisellä tasolla nostaa esiin edustaja Peltosen hyvän puheenvuoron kansallisesta turvallisuudesta ja siitä, että asia on yhteinen, ylittää hallitus—oppositio-rajat. Näin se todella on. Ehkä tähän yhteyteen voin kertoa sen, että käytyäni aika paljon keskustelua juuri tästä meidän rajatilanteesta sekä ulkomaisten kollegojen kanssa että median kanssa, niin varsin usein kysytään, että juu, mutta eikö teillä minkäänlaista riitaa ole ollut näistä rajaturvallisuuden asioista. On ollut todella hieno sanoa se, että kun me Suomessa koemme ja näemme jonkun uhkan, niin meillä voidaan yhdistyä tällaisten asioiden äärelle ja tehdä yhdessä riippumatta siitä poliittisesta taustasta. Se on suuri ilo ja onni, mikä meillä täällä Suomessa on, ja siitä on kyllä syytä pitää kiinni, sillä asia toden totta on yhteinen, ei kenenkään oma.

Arvoisa puhemies! Tässä lainsäädännössä todella on kysymys muutamista pienemmistä muutoksista, mutta sitäkin tärkeämmistä. On tärkeätä pystyä käyttämään kaikki se resurssi, mitä meillä on olemassa, hyödyksemme. Täällä tiedusteltiin myöskin sisäministeriön lainsäädäntömuutoksia ja sitä, ovatko ne aikataulussa. Kyllä ovat. Minulla ei ole tiedossa mitään sellaista, miksi eivät olisi aikataulussa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2024 vp

Arvoisa puhemies! Elämme erityisen mielenkiintoista, mutta vaarallista aikaa, ja varmasti näitä lainsäädäntömuutoksia ja kansallisen turvallisuuden tarpeita tulee arvioida niin täällä sisäministeriön hallinnonalalla kuin poikkihallinnollisesti, jotta maamme on turvassa ja varustautunut moniin erilaisiin uhkiin. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, ministeri. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.33.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 15.56.

Puhemies Jussi Halla-aho: Sitten siirrymme takaisin asiakohtaan 5. — Edustaja Eskelinen poissa. — Edustaja Vornanen, olkaa hyvä.

15.56 Timo Vornanen ps: Kunnioitettu puhemies! Aivan aluksi haluan lausua kiitokseni ministeri Rantaselle tästä tärkeästä lakiesityksestä. Tälle on nyt Suomen turvallisuustilanteessa todellakin tarvetta.

Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut perustavanlaatuisesti ja pitkälle kantavasti viime vuosien aikana. Kansallisen riskiarvion 2023 mukaan turvallisuustilanteemme on vakavampi ja vaikeammin ennakoitavissa kuin kertaakaan kylmän sodan jälkeen. Valtioiden välisten rajojen merkitys on jälleen kirkastunut meille kaikille. Suomen tapauksessa rajat ovat se viimekätinen tekijä, joka suojelee suomalaista elämäntapaa ja kansaa.

Suomella on runsaasti maastorajaa Venäjän kanssa, ja sen valvominen saattaa poikkeustilanteessa edellyttää merkittäviä henkilöstöresursseja. Esimerkiksi hyvin laajamittainen välineellistetty maahantulo saattaisi aiheuttaa tilanteen, jossa Rajavartiolaitos tarvitsisi hyvin lyhyellä varoitusaajalla normaalia suuremman määrän näitä resursseja.

Tämän esityksen tavoitteena onkin turvata Rajavartiolaitoksen henkilöstöresurssit kaikissa tilanteissa. Esitys tarjoaa näiden resurssien käyttöön joustavuutta monenlaisissa häiriötilanteissa tai sellaisiin tilanteisiin varauduttaessa. Jatkossa Raja- ja merivartiokoululla opiskelevia kadetteja voitaisiin määrätä tiukoin ehdoin tilapäisesti heidän koulutuksensa ulkopuolisiin tehtäviin, mikäli Rajavartiolaitoksen tehtäväkentälle muodostuisi vaativa erityistilanne. Tällaisessa tilanteessa kadettien toimivaltuudet olisivat tarkasti määrätyt, minkä lisäksi he toimisivat virassa olevien rajavartijoiden välittömässä valvonnassa. Opintojensa loppuvaiheessa olevia kadetteja voitaisiin myös nimittää määräaikaaisesti nuoremman upseerin sotilasvirkaan. Mahdollisuus miesvoiman tilapäiseen lisäämiseen parantaa Rajavartiolaitoksen valmiutta hybridiuhkien torjunnassa, sillä tarpeen vaatiessa on ensiarvoisen tärkeää, että kokeneemmat henkilöt pystytään vapauttamaan vaativampiin tehtäviin. Vertailun vuoksi voidaan pohtia esimerkiksi sitä, kuinka tärkeiksi tilapäiset apuvoimat ovat osoittautuneet monissa sellaisissa tilanteissa, joissa varusmiehiä on käytetty vaarattomissa tehtävissä virka-apuna.

Tällä esityksellä esitetään myös Rajavartiolaitoksen viranhakuprosessien hyväksikäyttäminen tiedustelutarkoituksiin. Nykytilanteessa hakumenettelyssä on mahdollista saada esimerkiksi hakijoiden ansioluetteloiden kautta yksityiskohtaista tietoa rekrytoitavasta viran-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2024 vp

omaisesta tai muista hakijoista. Suojelupoliisin mukaan vieraiden valtioiden kiinnostus Suomeen kohdistuvaan tiedustelutoimintaan on lisääntynyt, ja sen myötä lainsäädännöllisiä varautumisia myös tällaisiin uhkiin on tarpeen tarkistaa.

Lisäksi tämä esitys mahdollistaa uusien siviilivirkojen perustamisen Rajavartiolaitokselle ja tietyissä tapauksissa niiden täyttämisen ilman, että niitä julistetaan haettavaksi. Tällaiset tehtävät voivat tulla tarpeeseen esimerkiksi tietojärjestelmiin liittyvissä tapauksissa, joissa siviilihenkilön palkkaamista sotilashenkilön sijaan voidaan pitää perusteltuna.

Tämä esitys täydentää muita lähiaikoina hyväksyttyjä lakimuutoksia, jotka ovat parantaneet viranomaisten kykyä varautua uudentilanteisiin uhkiin ja torjua niitä. Lakien on tarkoitus tulla voimaan 1.6., mitä voi tässä tapauksessa pitää tärkeänä, kun huomioidaan rajan jo valmiiksi vaativa tilanne ja tilanteen mahdollinen muuttuminen kesäkuukausina. Esitys sai erittäin myönteisen lausuntopalautteen ja on myös linjassa keskeisten verrokkimaiden kanssa. Muun muassa itärajan tilanne huomioiden toivon tämän lakiesityksen tulevan voimaan mahdollisimman pikaisella aikataululla. Tähän meillä on nyt todellinen ja pikainen tarve. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen poissa. — Edustaja Eerola, olkaa hyvä.

16.01 Juho Eerola ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Tosiaan täällä nyt käsitellyssä oleva esitys pyrkii vastaamaan nykyisiin turvallisuushaasteisiin ja varmistamaan Rajavartiolaitoksen toimintakyvyn erilaisissa tilanteissa, ja se sisältää muutoksia ennen kaikkea rekrytointimenettelyihin ja sitten henkilöstön käyttöön, ja siitä on saatu positiivista palautetta sekä hallinnon sisältä että myöskin ulkopuolisilta tahoilta. Esityksen huomioiminen hallitusohjelman tavoitteiden toteutumisessa korostaa sen merkitystä kansallisessa turvallisuudessa.

Oli hienoa tänään aiemmin, ennen kuin asian käsittely keskeytyi, kun edustaja Heinonen muisteli ja tarkensi, miten tämä käsittely meni viime kaudella sekä perustuslakivaliokunnassa että erityisesti hallintovaliokunnassa. Se Marinin hallituksen aikainen esitys muuttui ratkaisevalla tavoin näitten rajalakien osalta, ja sen myötä ollaan tosiaan nyt sitten tässä tilanteessa, että pystytään rajoja nyt nähdyn kaltaisesti sulkemaan, mitä on tänä talvena tehty. Silloinen hallintovaliokunnan puheenjohtaja on nykyinen sisäministeri Mari Rantanen. Hyvä, että tuli korjattua tänään nämä vähän pikkasen virheelliset väitteet, mutta nyt erityisen hienoa, vielä hienompaa kuin tämä korjaus, on se, että nykyinen oppositio tosiaan tukee tässä kysymyksessä hallituksen esitystä. Kun on tällainen kansalliseen turvallisuuteen näin vahvasti liittyvä asia, niin on ensiarvoisen tärkeää, että eduskunta on mahdollisimman yhtenäinen näitten asioiden kanssa.

Tosiaan tavoitteena, kuten äsken sanottiin, on Rajavartiolaitoksen henkilöstöressurssien turvaaminen ja sen kyvyn parantaminen reagoida erilaisiin turvallisuushaasteisiin ja tilanteisiin. Tämä esitys liittyy tarpeeseen kehittää Rajavartiolaitoksen hybridiuhkien torjuntavalmiutta, ja siinä esitetään muutoksia siviilivirkoihin liittyvässä rekrytointimenettelyssä sekä kadettien määräämisessä erityistehtäviin, jolloin sitten muulla henkilökunnalla vapautuu aikaa muunkaltaisiin tehtäviin. Lisäksi ajantasaisesti ajetaan Rajavartiolaitoksen päällikön sijaisjärjestelyjä.

Kuten edustaja Vornanenkin tuossa edellä kertoi, lausuntopalautteen perusteella, mitä on tullut, tämä ehdotus on saanut erittäin laajaa kannatusta ja se on nähty kaikin tavoin tarpeellisenä ja perusteltuna. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nikkanen on poissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.